

Mauritshuis

Persbericht

Carel Fabritius, Het puttertje, 1654. Mauritshuis, Den Haag

Een vogelhuis vol kunst

Tentoonstelling BIRDS over de complexe relatie tussen vogel en mens

Het Mauritshuis presenteert vanaf 12 februari de tentoonstelling *BIRDS – Curated by The Goldfinch & Simon Schama*, waarin de kijk van de mens op vogels centraal staat. Geen enkele diersoort heeft ons op het creatieve en spirituele vlak meer beziggehouden dan vogels. Ze duiken op in kunst, poëzie, religie en muziek, als godheden of als hemelse boodschappers. Onze fascinatie heeft alles te maken met het strikt aan vogels voorbehouden vermogen om te vliegen. *BIRDS – Curated by The Goldfinch & Simon Schama* is niet zozeer een conventionele tentoonstelling als wel een 'vogelhuis vol kunst' dat reikt van de Egyptische oudheid tot de catwalk van de hedendaagse mode. In verschillende thema's vliegt BIRDS over de complexe, maar rijke relatie tussen vogel en mens.

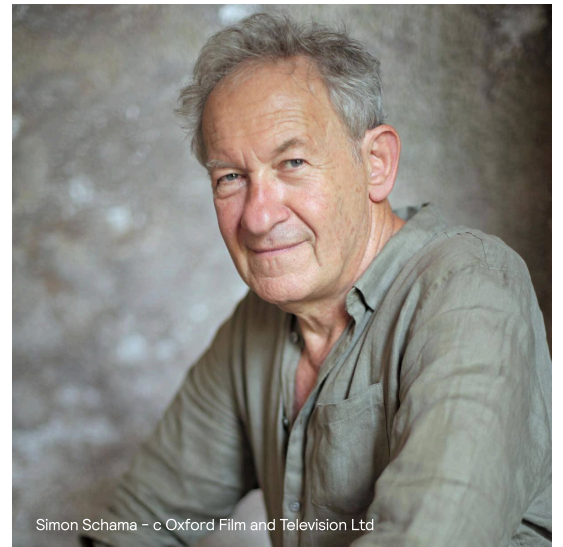
De tentoonstelling werd mogelijk gemaakt door de VriendenLoterij, Stichting De Johan Maurits Compagnie, Stichting Vrienden van het Mauritshuis, het Lucas Fonds, Fonds 'De Opzet', DutchMasters Foundation, Stichting Thurkowfonds.

Vogels

We kunnen ons geen leven zonder vogels voorstellen. We zien ze als symbool van vrijheid, schoonheid, liefde en spiritualiteit, maar ook als huisdier, voedsel en jachttrofee. De tentoonstelling BIRDS onderzoekt deze contrasterende visies en weerspiegelt aan de hand van onze relatie met vogels hoe we ons tot de natuur verhouden. In een kleurrijke presentatie combineert de tentoonstelling schilderijen, tekeningen, beelden, natuurhistorische objecten, audiovisuele installaties, mode en hedendaagse kunst. Bezoekers worden uitgenodigd na te denken over thema's als vrijheid, klimaatverandering en consumptie.

Simon Schama

Het puttertje van Carel Fabritius uit 1654 één van de meest geliefde schilderijen van het Mauritshuis. Vanuit dit iconische werk verkent het museum, samen met gastconservator en gelauwerde Britse (kunst)historicus Simon Schama (1945), hoe vogels in de kunst en cultuur symbool zijn geworden voor uiteenlopende menselijke gevoelens en overtuigingen. De samenwerking met het Mauritshuis kwam tot stand naar aanleiding van Schama's boek *In gezonde staat: hoe pandemieën en vaccins de geschiedenis hebben bepaald* (2023), waarin hij beschrijft hoe de verhouding tussen mens en dier is ontspoord.

Simon Schama - © Oxford Film and Television Ltd

Peter Paul Rubens, 'Modello' voor de Tenhemelopneming van Maria, ca. 1622-1625. Mauritshuis, Den Haag

Pablo Picasso, La colombe (De duif), 1949. Kunstmuseum Picasso Museum - Die SammlungHuizinga, Münster.

Hemelse boodschappers

Sinds mensenheugenis spelen vogels of gevleugelde schepsels de rol van bemiddelaar tussen hemel en aarde. In de Egyptische oudheid begeleidde de Ba – een mensenhoofd met een vogellichaam – de geest van een overledene naar de zon en dan weer terug naar zijn stoffelijk overschot.

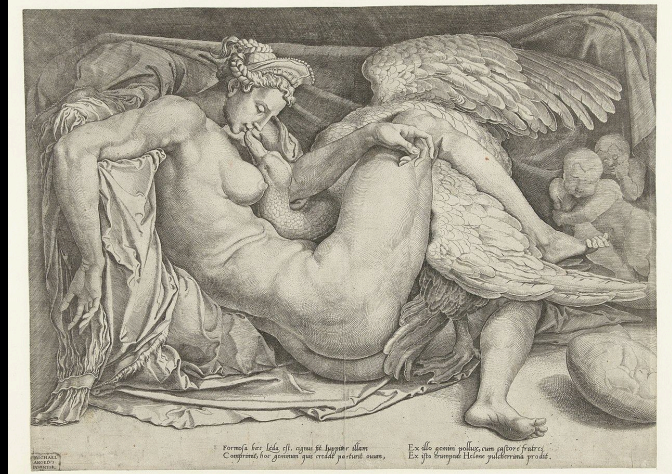
Op een schilderij van Rubens wordt Maria na haar dood op weg naar de hemel omringd door vele gevleugelde kinderen, cherubijnen genoemd. En een vredesduif siert een beroemd affiche van Pablo Picasso uit 1949 (*La colombe*). Sinds bijbelse tijden is de duif een symbolisch dier: de vogel keert met een olijftak terug naar de Ark van Noach ten teken dat de zondvloed voorbij is.

Beeld van een ba-vogel, Egypte, 700-332 v.Chr. Rijksmuseum van Oudheden, Leiden

Arie de Vois, Zelfportret als jager, ca. 1660. Mauritshuis, Den Haag

Cornelis Bos naar Michelangelo Buonarroti, Leda en de zwaan, ca. 1544-1545. Rijksmuseum, Amsterdam

Verliefd en verleid

Het werkwoord 'vogelen' stond in de 17de eeuw synoniem voor seks. Maar de associatie van vogels met liefde en seks is zo oud als de weg naar Rome, en zelfs nog ouder. Zo is er Ovidius' verhaal over de verleiding van Leda, koningin van Sparta, door de Griekse god Zeus, vermomd als een zwaan.

Arie de Vois portretteerde zichzelf charmant met een pas geschoten patrijs. Die stond in die tijd symbool voor seks. Als je dat weet krijgt zijn openhangende hemd en rechtopstaande jachtgeweer een heel andere betekenis.

Uit de Bodleian Library in Oxford komt het bijzondere middeleeuwse manuscript met één van de oudste zinnen in de Nederlandse taal, bekend bij alle schoolkinderen omdat hij deel uitmaakt van de Canon van Nederland: 'Hebban olla vogala nestas hagunnan hinase hic enda thu wat unbidan we nu' (Alle vogels zijn begonnen nesten te bouwen, behalve jij en ik, waar wachten we op? ca. 1000-1050)

Vouwwaaijer met felroze struisveren op een montuur van onversierde kunststof metschildpadmotief, ca. 1900-1925. Rijksmuseum, Amsterdam

Pluimage

In alle wereldculturen hebben mensen zich altijd getooid met veren – hoekleurrijker hoe beter – om waardigheid aan te geven, schoonheid te benadrukken of om aan vogels toegedichte heilige eigenschappen over te nemen. BIRDS presenteert een verenkostuum uit Angola, hoofdtooien uit Noord- en Zuid-Amerika, naast een Nederlandse ambassadeurshoed en Duitse en Franse waaiers in spectaculaire kleuren.

Er was ook een schaduwzijde: de wereldwijde vogelpopulatie werd gedecimeerd. De razend populaire mode om veren of zelfs hele opgezette vogels op hoeden te dragen leidde in 1891 tot de oprichting van de 'Bond ter bestrijding eener Gruwelmode', de voorloper van de huidige Vogelbescherming. In de jurk van Iris van Herpen uit 2021 zitten geen echte veren, maar laagjes organza die het effect van een sierlijke vleugelslag teweegbrengen.

Iris van Herpen, Idolomantis, Roots of Rebirth-collectie, look 17, 2021. Duchess-stof, organza, mylar-folie, katoen. Atelier Iris van Herpen, Amsterdam.

Rembrandt, Stilleven met pauwen, ca. 1639. Rijksmuseum, Amsterdam

Gebroken vlucht

Het jagen óp en mét vogels was een privilege van de adel of de rijken. Schilderijen met een jachtbuit waren in de 17de eeuw zeer populair voor aan de muur. De 17de-eeuwse Nederlandse schilders Jan Weenix en Jan Baptist Weenix schilderden spectaculaire jachtstukken met decoratief uitgestalde dode vogels, zonder enig spoor van bloed. Bij Rembrandt echter, stroomt het bloed van twee neergeschoten pauwen rijkelijk over een stenen richel.

Toen een huismus in 2005 *World Domino Day* in Leeuwarden dreigde te verstoren nadat zij al 23.000 dominosteentjes had laten omvallen, werd de vogel door een scherpschutter doodgeschoten. Een wereldwijde rel was het gevolg. Constantin Brancusi was zijn leven lang op zoek naar een vorm die de essentie van vliegen in zich droeg. In *L'Oiseau dans l'espace* is een opwaartse beweging te zien waardoor de gepolijste sculptuur zich lijkt los te maken van de basis.

Dominomus, 2005-2025. Natuurhistorisch Museum, Rotterdam

Constantin Brancusi, L'Oiseau dans l'espace (Vogel in de ruimte), 1932-1940. Peggy Guggenheim Collection, Venetië

Simon Schama: "Ik ben ontzettend blij dat Het puttertje mij het vertrouwen heeft gegeven om mee te werken aan deze prachtige, tot nadenken stemmende tentoonstelling over de relatie tussen mens en vogel, en de manier waarop kunst die relatie visueel en tastbaar maakt. Kom hem zeker bekijken!"

Martine Gosselink, algemeen directeur Mauritshuis: "De samenwerking met Simon Schama aan het boek en de tentoonstelling BIRDS is een hoogtepunt in het bestaan van het Mauritshuis en in dat van mijn eigen werkzame leven. In Simon komen een virtuoze literaire begaafdheid en een paar arendsogen samen, waarmee hij, gedreven door een wijdstrekkende liefde voor de avifauna en een intense zorg voor de toestand van de planeet, de opmerkelijkste en kleurrijkste vogels in de kunsten spotte voor de tentoonstelling".

BIRDS Curated by The Goldfinch & Simon Schama

12 februari – 7 juni 2026

Bij de tentoonstelling verschijnt de publicatie BIRDS *Het puttertje, mens en vogel* Simon Schama & Martine Gosselink (red.) in het Nederlands en Engels (*The Goldfinch, Birds, Art and Us*) ISBN 978 94 9341 652 9 (NL); ISBN 978 949341 651 2 (Eng)

Voor meer informatie:

Mauritshuis

Pers & Publiciteit

Boris de Munnick

+31 (0) 6 22 97 84 44

b.demunnick@mauritshuis.nl

VRIENDENLOTERIJ

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap